

FRANTIŠEK ŠTĚDRONSKÝ

KRONIKA LIBOČKÉ FARNOSTI

V P r a z e L é t a P á n ě 1 9 4 0

tará pověst zaznamenaná u kronikáře Hájka z Libočan praví, že kníže Boleslav II. r. 992 založil kostel na místě, kde pohanský Vršovec Hradoboj, pán na Ruzýni, ve vzdoru proti knížeti zabíjení rozkázal nábožného kněze Prostivoje, jenž zde lidu pohanskému hlásal evangelium Kristovo. A na tom místě kázal prý kníže k poctivosti Panny Marie a sv. mučedníků Fabiana a Šebastiana vystavěti kamenný kostel nade vsí, která slula Liboc. Rovněž ve farní kronice, teprve něco přes 100 let staré je zaznamenáno nedoložené datum založení L. P. 992. První prokázané datum o Liboci je na zakládací listině břevnovského kláštera ze dne 14. ledna 993, podle níž mimo jiné byly knížetem Boleslavem II. darovány vsi: Břevnov, Veleslavín, Liboc (s lesem Malejovem), Ruzýň a 3 dušňuky (dušníky — poddaný) v Kuromrtvicích a r. 1045 byl dar knížetem Břetislavem rozmnožen o další majetek, mezi jiným i o 1 poddaného ve Zlýčíně. O kostelu sice není zpráv, ale při poměrně silném zalidnění blízkého okolí a blízkosti knížecího sídla, kde od dob knížete Vratislava rozvíjel se čilý náboženský život, dlouho na sebe jistě čekat nedal. V blízkosti procházela důležitá zemská cesta z Prahy na západ kolem vsi Břevnova přes horu, tehdy ještě nezoranou, kde bylo rozcestí Žernovice (Žernov — mlýnský kámen), asi v místech dnešního Vypichu. V údolí souběžném s břevnovským je ves Veleslavín s lesem Šlachovem ještě v XV. století připomínaném, Liboc s lesem Malejovem, z jehož části pravděpodobně je dnes obora Hvězda, Třešovice (dnešní Střešovice), západně ves Ruzýně s polmi a lukami na obou stranách potoka Litoveckého a blízko ní ves Kuromrtvice (asi v místech dnešního Malého Břevnova). Starého původu je také obec Řepy — původně Žepy, (taktéž majetek kláštera), kterou přechodně měl v držení ve XIII. století Frowin, měšťan pražský, jehož dědicové vzdali se obce za 15 hřiven stříbra opět opatům břevnovským.

Roku 1318 přidělil klášteru břevnovskému kostel libocký

jako farní, biskup Jan IV., což bylo znovu potvrzeno papežským listem z r. 1396. Libocký kostel patřil do děkanátu ořešského a odváděl r. 1352 a v letech následujících papežskou desátku 12 gr. Veleslavín a Tynec (dnešní Tejnka) patřily farnosti sv. Benedikta v Břevnově. Prvým známým farářem v Liboci je teprve Vavřinec, který byl farářem do r. 1355, po něm Protiva do r. 1380 (dříve farář v Lukavicích) a další do válek husitských:

- v r. 1380 Henzlín
- do r. 1383 Kříž (dosud kaplan či almužník bl. Vintíře v břevnovském klášteře)
- v r. 1383 Jáchna
- do r. 1397 Ctibor
- do r. 1407 Řivín (dosud mnich břevnovský)
- do r. 1417 Duchek
- v r. 1417 Vilém (změnil s předcház. far. v Krtní)
- do r. 1418 Jakeš (změnil s předcház. far. v Dřínově)
- v r. 1418 Prokop
- do r. 1419 Jan (změnil s předcház. far. v Hloupětíně)

O starožitném kostelíku sv. Martina v Řepích (Žepy) jakožto filiálním kostele v Liboci je zpráva z r. 1368, původu je ale daleko staršího. Při visitaci r. 1380 shledáno, že kostel libocký má misál, knihu zvláštních mší, dva stříbrné kalichy, pět ornátů dosti dobrých s příslušenstvím a knihu zv. „viaticus“.

Podle urbáře sepsaného r. 1406 z rozkazu opata Diviše, náleželo klášteru mimo jiné: Břevnov, Ruzyně, Žepy, Třebonice, Liboc, Veleslavín. V klášterních vsích blízkého okruhu bylo 7 dvorů, na kterých poddaní robotovali. V samé blízkosti kláštera byl Týn (Tejnek) s 2 poplužími, pak Ruzyně s tvrzí a 5 poplužími. Opatovi sloužilo 10 nápravníků s výsluhou v těchto vsích: 1 v Břevnově (jménem Bradáč), 1 v Žepích (Mařík Hrabíše), 1 v Jinočanech (Staněk), 2 ve Veleslavíně (Budček a Walauš) a 1 v Liboci (Pastorek). Každý měl za výsluhu jednu nebo více usedlostí, které byly osvobozeny od platů a roboty.

Liboční poddaní neplatili ničeho, ale měli povinnost vytažovat dříví z vody, které se ze zboží kosteleckého plavilo pro klášter po Vltavě a rovnati je v hromady na břehu, pravděpodobně v Ujezdě pod Petřínem, kde bylo městyště kláštera. Je vidět, že robota libockých nebyla tak zlá, asi plně se uskutečňovalo přísloví — pod církevní vrchností dobře se slouží. V urbáři neuvádí se již ves Kuromrtvice, pravděpodobně již neexistovala. Zlýčín byl r. 1404 prodán Mauriciovi z Prahy, místopisari desk zemských za 98 kop pražských.

Za husitských válek byl břevnovský klášter, slavné středisko české středověké kultury, husity vyloupen a zničen a pravděpodobně i libocký farář musel prchnout. Liboc, Veleslavín a Ruzyně se staly majetkem obce pražské, do r. 1430 byly však tyto obce postupně předány purkrabství hradu pražského (dnes patron země česká), od kterého odtrhl král Jiří Poděbradský r. 1459 část lesa, z kterého založil oboru, později dle zámětku z r. 1555—1557 (krásné štukové práce vlacha Paolo della Stella), nazvanou „Hvězda“. Beckovský se domnívá, že to byl původní les Malejov, o kterém byla zmínka při zakládací listině břevnovského kláštera. Roku 1430 se ponejprve vyskytuje jméno Břewnovek (Malý Břevnov) na místě zaniklého Kuromrtvíka a r. 1442 Bílá hora.

Z rybníku libockého byla již v XV. století vedena voda Veleslavínem k Třešovicům, odtud pak po hliněných trubkách do hradu Pražského.

R. 1437 zapsal císař Sigmund Matějovi Perníčkovi, hrnčíři z Nového města Pražského 60 kop, „kterýchž má časy svými oddělati na trubách, po nichž se voda vede na hrad Pražský“. Vodovod ten byl nákladně zdokonalen za císaře Rudolfa II. a posledně za býv. československé republiky. Je to snad nejstarší velký vodovod český. V obore Hvězda, odkud nyní vede vodovod na hrad Pražský, je pramen, kam chodí nejen výletníci, ale i okolní usedlíci pro výbornou vodu.

V Okovicích (Vokovice), kde byly dva svobodné dvory, byly v XV. stol. zakládány vinice, tak r. 1483 z lesíka

šlachov (háj nad vsí mezi Vokovicemi a Libocí pravděpodobně nad strání pod Petřinami), r. 1496 na nových 8 korcích a r. 1473 z lesa Winec další 3 korce. Okovice uhájily tyto vinice ve sporu proti Liboci, s kterou se soudily od r. 1445.

Z Veleslavína pocházel Štěpán Adam, otec slavného „arciknihtiskaře“ a prosaisty Daniela Adama (1545—1599), který povýšen byv do stavu erbovního, přijal predikát „z Veleslavína“.

Staroměstští prodali po r. 1470 dvůr v Liboci měšťanu pražskému Janu, který se pak psal „z Liboce“, ale již r. 1492 ji téměř po 100 letech koupil břeňovský opat, ale bez kostela, který zůstává purkrabský.

(Libocký z Libéhory, stará erbovní rodina, jejíž předkové se z Liboce do Prahy přestěhovali. 13. V. 1580 měšťan a konšel staroměstský Jiří z Liboce obdržel erb s přídomkem „z Libéhory“. Poslední člen rodu Jan zemřel r. 1608 a erb přechází na rody Černovických, Vulferínů a Hubeciův, což potvrzeno r. 1612 králem Matějem.)

O farnosti libocké, od husitských válek utrakvistické, není z té doby zmínky, až z r. 1536 je záznam z Akt konsistoře utrakvistické o knězi Janu, jenž tehdy obviněn, že s Velebnou Svátostí při procesí neuctivě zacházel a jiných přehmatů se dopustil. Ani třicetiletá válka nezanechává větších zřejmých stop, byť na Bílé hoře uzavírala se jedna její důležitá kapitola. (Xaver Křišťůfek zaznamenává, že Anhalt, velitel stavovského vojska, v časných hodinách ranních 8. listopadu 1620 poslal 500 mušketýrů k ochraně můstku v Ruzýni, jediného to tehdy přechodu přes močálovitý potok. O mušketéry se nikdo nestaral a ti to nejspíše bez boje ustoupili před bavorskou armádou a stavové ztráceli jedno výhodné postavení za druhým.)

Libocká farnost v třicetileté válce zpustla a byla opuštěna, až zase od r. 1671, kdy na statcích purkrabských vykonával duchovní službu Bartoloměj Hallo z Hallenbergu, máme zachované zprávy. Nejstarší matrika má

nápis: „Liber baptizatorum baptizatarumque a Patre Bartholomaeo Matthia Hallone ab Hallenberg, tum temporis administratore ecclesiarum spectantium ad Burggraviatum, inchoatus est anno 1671 3 Mensis Junii.“

Nejvyšší purkrabí Bernard hrabě Martinic dal (1685) kostel nákladně opravit a r. 1688 svěřena byla duchovní správa faráři u Panny Marie Boží před Týnem v Praze Janu Václavu Olomúckému, ale již za 7 let, t. j. 1695 byla duchovní správa dána františkánům v Praze, až konečně r. 1702 byla obnovena fara v Liboci, k níž náležely i m. j. Bohnice.

Pořad farářů od r. 1702:

do r. 1716	Josef Jiří Saar, Matěj Karel Christen Maxmilián Florentin Staroproský
do r. 1754	Jan Lukáš Stadlmayer
do r. 1784	Josef Petr Stadlmayer
do r. 1807	Antonín Lebeda
do r. 1823	Josef Kubík
do r. 1824	Frant. Kautský
do r. 1851	Frant. Lampa (byl jmenován kanovníkem v Hradci Králové, † 1859, opravil kostel, založil kroniku a j.)
do r. 1852	Karel Uhlík
do r. 1853	Karel Hausmann
do r. 1892	Václav Čáp
do r. 1919	Vlastimil Hálek
od r. 1919	Václav Holub

Roku 1712 učinil nejvyšší purkrabí hrabě Jan Josef z Vrtby († 1734) nadání „reservato sibi jure praesentandi“, zvláštní nadání pro misionáře, poněvadž byla libocká fara rozsáhlá a „kdež ještě kacírství pod popelem silně doutnalo“, z vrchnostenských důchodů nejvyššího purkrabství 150 zl. a arcibiskup 50 zl. Dnes těžko si dovedeme představit tak rozsáhlou farnost, v níž dle zprávy

z roku 1753 náleželo pod správu: Liboc, Ruzyně, Nebušice, Vokovice, Veleslavín, obora Hvězda; dále filiální kostel v Řepích, Bílá Hora s hospodou a nemocnicí, filiální kostel ve Stodůlkách s král. kaplí sv. Kříže v lese Stodůleckém s hospodou Bílého Beránka a filiální kostel v Košířích s vinicemi. Roku 1769 přibyla vesnice Motol.

Zvon z r. 1663 ve váze 566 kg přelit r. 1843, za světové války zrekvírován a není dosud nahrazen.

Jaký to rozdíl proti zlatému věku Karla IV. Při visitaci ve Stodůlkách v r. 1380 čteme stížnost, že dříve plebana (kaplana) a vikáře měli, zatím co nyní jen nájemného faráře mají.

Farář Jan Lukáš Stadlmayer zaznamenává v matrice zemřelých za válek Marie Terezie bolestnou zprávu, asi jednu z nejdrastičtějších v celé historii Liboce:

„Leta běžícího 1742 dne 9. Septembris při obležení proti nepřátelskému lidu francouzskému od královského vojska měst Pražských přišlo nás okolo Prahy míli bydlící obyvatelé od arcivévody Františka z Lothrinku, skrze vyslané vojáky, jenž commenda slouly, přísné pod hrdla ztracení poručení, bychom se za dva dny se vším dobyt看, čeledí i hospodářstvími, opustivše příbytky na míli dále stěhovali, což státi se muselo a stalo. Též i já, farář po všech svých osadních vyhnaných dne 16. Septembris s nemalou žalostí, neřku-li z fary, i od chrámův svých mně na ten čas svěřených, vyhnán jsem byl. Pro krátkost pak času stěhování toho mnoho obilí, nábytku a rozličného zboží jsme zanechali; však vše do nepřátelských a zbujnických rukou přišlo, anobř neřku-li vojáci, ale i domáci, též i pocestní i žebráci rabovali, plundrovali a kradli, polámali, roztloukali nač přišli a co popadli, z čehož velká zkáza, ohavnost a zpuštění statkův následovalo, pro kteroužto zahořekujice mnozí osadní mají u vandru neb vyhnání tom vzděšení jsouce netoliko do těžké nemoci upadli, ale také kvapně umírali v tom zděšení“... Teprve 10. Octobris vrátil se farář a za ním ostatní osadníci... „Dejž Bůh, by moji velební páni potomci i jejich

osadní nikda takového strachu, drancování, slovem vojenského nepřátelského pronásledování neokusili.“

Za faráře Frant. Lampy byl nákladně opraven již velmi sešlý kostel a zřízena kronika, v které první datum je od zemského presidenta českého Karla hraběte Chotka. První český zápis „City při Slavné korunawačj Gegich cjš. Král. Majestatnostj Ferdinanda II. a Marie Anny od knížečjch arcibiskupských alumnův“.

28. května 1842 byl položen základní kámen k novému kostelu na místo starého, zbořeného. Český zápis popisuje slavnost takto:

„Den 28tý v měsíci květnu L. P. 1842 stal se osadě Libocké velmi památným. Zdejší starožitný chrám Páně, který jest pod patronátem veleslavných stavů českých, byl již L. P. 992 ku památce svatých Božích mučedníků Fabiana a Šebastiana založen. Jakkoli v následujících stoletích dvakrát byl opraven i poněkud zveličen, však nedostával přec k vznešenému povolání svému, poněvadž vzhledem osady na počet znamenité, příliš malým byl; a pak poněvadž již již v zříceniny se chtěl obrátiti. I vida nového chrámu Božího velikou potřebu, zdejší horlivý pastýř a spolu velezasloužilý arcibiskupský vikář, důstojný pan František Lampa o to se vši silou ucházel, by milá osada jeho novým chrámem Božím opatřena byla. Stalo se, že nejvyšším dvorským dekretem dne 11. června 1841 čís. 17059 vzdělání nového domu Božího bylo milostivě povoleno a spolu 20.495 zl. 46 kr. dobrých peněz na ten cíl a konce vykázáno. Starý chrám byl 18. dubna 1842 rozbourán a odnesen, a na to počal 9ho května t. r. pražský stavitel Karel Brust, kterýž mimo malířské a varhanické práce veškeré ostatní dílo za 18.865 zl. na se přijal, k novému daleko prostrannějšímu chrámu základy kopati počal. To když se stalo, byl 28. května ve tři hodiny odpoledne základní kámen položen. Kladl jej a posvětil Nejd. pan Vilém Tippmann na ten čas pražský světitel biskup, obklopen jsa desíti přísluhujícími duchovními, u přítomnosti stavovského referenta a vyslance vysoce urozeného pana Václava rytíře

Bohuše, purkrabského ouřadu ředitele pana Matěje Doležala, stavovského stavebního dohlizitele pana Tomáše Náuky a posléz u přítomnosti mnohočetného se všech stran příslého lidu věřícího a nábožného.“ Do základního kamene (šedivého mramoru) byl vložen pláněk starého i nového kostela, popisu povolovacího dekretu, listu pražských novin (německých) „výtečný chronograph panem farářem Slukou (farářem z Bohnic) složený, který snad v pracích chronographických nemá ve vlasti naší sobě rovného“.

Starý kostel byl malý, pojmul pouze 250—300 osob, tmavý a vlhký, hluboko v zemi. Sestupovalo se 4 stupně do kostela a ještě 2 stupně do sakristie, „takže spíše mokrému sklepu, než-li sakristii podobala se“.

K svěcení nového chrámu byla složena dlouhá píseň, z níž dvě sloky mají text:

Slyš v tichém údolí z děl rány hučet!
 Jak by se blíž šárky prolomil mrak?
 Slyš slavně v úskalí ozvěnu hučet
 Od Prahy prach se dmout, až miji zrak
 Slyš zvony radostně vydávat hlasy
 „Chvále čest buď Bohu na věčné časy!“
 Viz lidu valný dav ochotně chvátat
 Od Hvězdý zvědavě ku Praze pátrat!

Náměstek Vojtěcha svatého, — kníže.
 Beže se z Prahy ven Arcipastýř
 K Břevnovu přijíždí Aloys již blíž
 V rukou berlu maje a svatý kříž
 Zbožností rozčilen a v duchu zaujat
 Prvně převelebný jde úřad konat
 Posvětit nový chrám Libocký spěchá
 By v něm přebývala lidu útěcha.

Nový kostel více než dvakrát tak velký, ozdoben byl na hlavním oltáři obrazem sv. Fabiana a Šebastiana od malíře Hellicha za 600 zl. konv. m. Varhany byly pořízeny

od varhaníka Gartnera za 1400 zl. k. m. a v r. 1924 předělány na pneumatické za 16.500 Kč za faráře Václava Holuba, kdy kostel doznal posledních úprav a vnitřního doplnění.

Roku 1867 přišel do Liboce nový kaplan P. Jan Černo-houz, rodem z Turnova, který zavedl české úřadování již definitivně. Tentýž kaplan zaznamenal, že při visitaci 6. VI. 1869 J. Em. kardinála Karla knížete ze Schwarzen-bergu týž pravil, „by (kaplan) si zdraví svého šetřil a nebyl tak velmi horliv“. Jestli si to kaplan (nebo jeho nástupci) vzal k srdci, nevím. Bylo mu však psáti i věci smutnější, tak v r. 1866 byla Prusy přivlečena cholera, na kterou jen v libocké farnosti zemřelo 42 osob, a to: v Ruzýni 18, Liboci 11, Řepích 6, Vokovicích 6, Zlýčíně 1. O tři roky později zaznamenává kronika další neblahou zvěst, neb „zemřelo na naší osadě mnoho mladých lidí na tuberkulosu, což se připsati musí nepořádnému a nemravnému životu doby naší, kde se vše shání jen po vyražení a užívání rozkoší světských“.

Dnes je kolem farního kostela seskupena řada obcí z Prahy (Horní a Dolní Liboc, Petřiny, Veleslavím a Vokovice) i mimo Prahu (Ruzyně, Řepy a Zlýčín). V poutním chrámu sv. Fabiana a sv. Šebastiana slouží mše sv. farář a kons. rada Václav Holub, který s osadníky svými modlí se za klid a pokoj v zemi České a za svou starožitnou farnost. Dejž Bůh, aby modlitbám jejich bylo vyslyšeno.

V přítomné době ani nynější chrám nestačí na tak rozsáhlou farnost a proto „Spolek pro postavení chrámu ve Vokovicích“ celé desetiletí sbírá obětavě příspěvky a dary na postavení kostela ve Vokovicích ke cti sv. Václava. Darem pozemku na kostel od pana Josefa Hamerníka, velkostatkáře ve Vokovicích, přiblížil se spolek svému cíli, k jehož dosažení v době nejkratší dopomáhej Pán Bůh.

František Štědronský: Kronika libocké farnosti.
Vydal v březnu 1940 Kroužek přátel Liboce, v. úpravě
a s dvěma dřevoryty Jana Herinka. Na obálku bylo pou-
žito znaku Libockých z Libéhory. Vytiskl Antonín Daněk
v knihtiskárně Vlast v Praze II., Žitná 26, v 300 výtiscích.